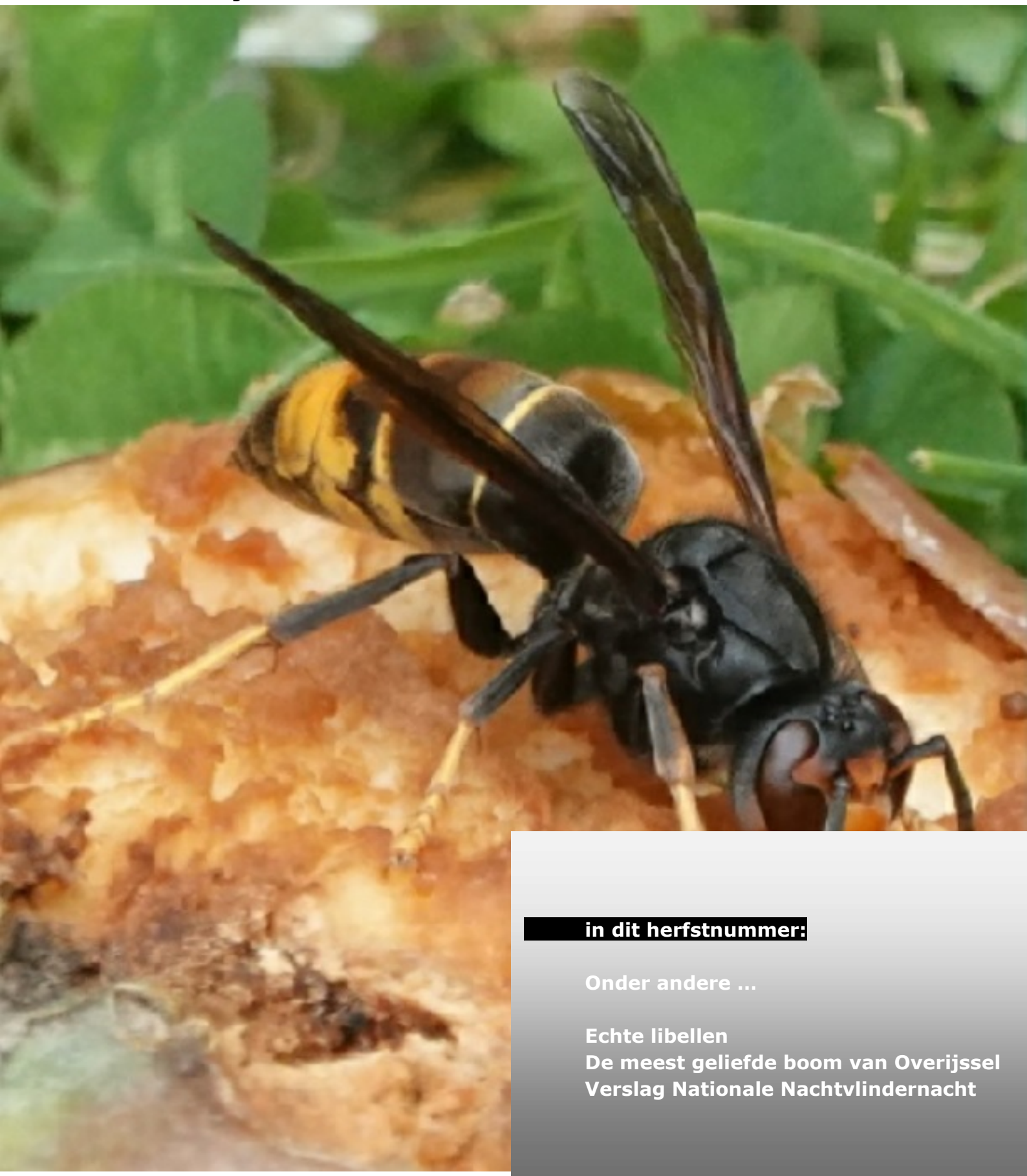

in dit herfstnummer:

Onder andere ...

Echte libellen

De meest geliefde boom van Overijssel
Verslag Nationale Nachtvliedernacht

Overzicht contactpersonen werkgroepen IVN en KNNV**IVN**

Excursies	Ine Reinders ivnexcursies@ivnzwolle.nl 06-21346709
Vogelzangcursus	Gerry van Renselaar vogelzang@ivnzwolle.nl
Wilde plantencursus	Marlène Vaessen wildeplanten@ivnzwolle.nl 06-23683523
Scharrelkids	Annet van der Wal scharrelkids@ivnzwolle.nl 038-4537022
Kindernatuurgroep Meppel	Marlène Vaessen natuurfeestje@ivnzwolle.nl 06-23683523
Veldlessen	Ankie van Leeuwen veldlessen@ivnzwolle.nl 0529-402011
Oerschool	Jaap Kaspers oerschool@ivnzwolle.nl 06-19943451
Fotogroep	Albert Grit fotogroep@ivnzwolle.nl 06-19837338
Sociale media / Publiciteit	Roel Suidgeest ivn@ivnzwolle.nl 06-39457026
Promotieteam	Gerry van Renselaar promotieteam@ivnzwolle.nl
Natuurcafé/ Verbinding	Vacature natuurcafe@ivnzwolle.nl
NatuurGidsen- Opleiding	Mieke Tielens natuurgidsenopleiding@ivnzwolle.nl
Natuur- Jeugdbegeleider Opleidingen	Marlène Vaessen nio@ivnzwolle.nl 06-23683523
Werkgroep Epe- Heerde	Renée Cornelis epe-heerde@ivnzwolle.nl

KNNV

Vogelwerkgroep	Jur Furda vogelwerkgroep@zwolle.knnv.nl
Knoflookpadden	Evert Ruiter e.j.ruiter@planet.nl
Mossen	Herma Visscher hermavisscher@home.nl 038-4540282
Planten	Marjolein Koopmans marjoleinkoopmans56@ziggo.nl 06-21102190/038-8535100 Brunhilde Reicher 038-4221228
Vleermuizen	Vacature
Vreugderijkerwaard	Vacature
Lezingen & excursies	Vacature
Gezamenlijke werkgroepen	
Paddenstoelen	Tineke Burghard tinekeburghard@gmail.com 06-44558158
Insecten/vlinders	Martin Wolters insecten@ivnzwolle.nl 06-21978608

Verwante organisaties

Stichting Avifauna Zwolle	info@avifaunazwolle.nl
Zoogdierenwerkgroep	Annelies v.d. Blij info@natuurenmilieuoverijssel.nl 038-4250968
Milieuraad Zwolle	Michiel van Harten milieuraadzwolle.nl
Stichting Nooterhof	Goertjesweg 3, 8013 PA Zwolle www.nooterhof.nl stichting@nooterhof.nl 06-20400066

voorplaat**op de foto**

Het afgelopen zomerseizoen werd de Aziatische hoornaar misschien wel het meest besproken insect van 2025. Los van alle voors en tegens een foto op de voorpagina van dit ZNT. Wat een prachtige wesp.

commentaar
Peter van Dam

Van de redactie

Geachte lezers,

Het herfstnummer van ons ZNT ligt in de mailbox.

De inhoud is weer gevarieerd. Opvallend vind ik de toename van aandacht voor insecten: van libellen, wilde bijen, de grote snuittordoder, een wesp, en nachtvlin-
ders. Ik hoop dat deze variatie leidt tot nog meer variatie.

namens de redactie,
Peter van Dam

Lezingen KNNV

Op het moment van verschijnen is nog niets bekend over komende lezingen van de KNNV in Stadkamer en Nooterhof. Alleen de data van het Anderhalf (Nat)uurtje zijn bekend. Zie hiervoor ZNT 2.

kleine parelmoervlinder

PvD

Fotoverantwoording

We vinden het belangrijk aan te geven wie welke foto heeft geleverd voor het ZNT. De fotografen staan hieronder op een rij, voorzien van hun paraaf die bij de foto staat. Tenzij vermeld in de titel van een artikel. Heel soms is het voor de redactie niet mogelijk de foto-graaf te achterhalen.

Claudia de Boer (CdB);
Martin Broodbakker (MB);
Warner Bruins Slot (WBS);
Peter van Dam (PvD);
René Lesuis (RL);
Henk Wester (HW).

Kopijsluiting voor ZNT 4 van 2025:
zondag 23 november 2025

petervandam38@yahoo.com

of zwolsnatuurtijdschrift.2023@gmail.com

Inhoudsopgave

Van de redactie	3
Fotoverantwoording	3
In Memoriam Betty van Leeuwen	4
Onverwacht bezoek van grijze wouw	5
Libellen 3 Echte libellen	6
Vogelexcursie Voermanpad	13
Een dag vol verrassingen	14
Groen voor ouderen start weer op!	16
Natuurbescherming in Roemenië	18
De meest geliefde boom van Overijssel	22
Van gras naar gezoem	24
Verslag Nationale Nachtvlin- dernaacht	26
Festival De Vecht	31
Grote snuittordoder	31
Vogelcursus KNNV 25/26	32
KNNV fietstocht	34
Jubileumfeest IVN	36
	38

zwartblauwe rapunzel

PvD

In Memoriam Betty van Leeuwen

15 augustus 1946 – 10 september 2025

Evert Ruiter

Met verslagenheid namen wij kennis van het overlijden van Betty van Leeuwen, op 10 september jongstleden in Dalfsen.

Betty werd geboren in Rotterdam, waar zij al vroeg in aanraking kwam met de wereld van de natuur en met gelijkgestemde natuurliefhebbers. Al op jonge leeftijd was zij ieder weekend buiten in het veld te vinden en nam deel aan talloze excursies en kampjes. Na haar studie biologie trad zij in dienst bij Natuurmonumenten. In die tijd was het bijzonder dat een vrouw een functie bekleedde in een wereld die grotendeels door mannen werd gedomineerd. Betty wist zich daar te onderscheiden door haar professionaliteit, punctualiteit en gedrevenheid.

Betty hield van reizen en beleefde veel moois in binnen- en buitenland. Na haar pensionering bleef zij zich inzetten voor de natuur als bestuurslid van het landelijk bestuur van de KNNV. Door de reiscommissie van de KNNV werd ze vanwege haar kennis en ervaring geregeld gevraagd reizen te leiden, wat ze graag en deskundig deed. Voor haar inzet voor de KNNV ontving zij het predicaat Lid van verdienste.

Naast de natuur had ook muziek een grote plaats in haar leven. Zij was een verdienstelijk blokfluitiste, speelde in ensembles en zette zich in voor kunst en cultuur in haar woonplaats Dalfsen.

Binnen onze vereniging vervulde Betty jarenlang de functie van voorzitter. Zij was een vertrouwd gezicht bij excursies, lezingen en vergaderingen, waar zij met kennis van zaken, enthousiasme en belangstelling haar betrokkenheid liet zien.

Met haar overlijden verliest onze vereniging een markant, betrokken en inspirerend lid. Wij wensen haar familie en naasten veel sterkte bij dit verlies.

Bestuur van KNNV Afdeling Zwolle

Onverwacht bezoek van grijze wouw

Peter van Dam

foto's Henk Wester

Sinds 2015 neemt het aantal waarnemingen van een grijze wouw (*Elanus caeruleus*) in Nederland enorm toe. Kenners verwachten op niet te lange termijn een eerste broedgeval. Alweer een poos terug stak de grijze wouw de Middellandse Zee over van Afrika naar Spanje. Inmiddels broedt hij al in het noorden van Frankrijk. Alweer enkele maanden verblijft zo'n grijze wouw in de naaste omgeving van Hasselt. Hij lijkt helemaal niet op een zwarte of rode wouw en is een flink stuk kleiner. Grijze wouwen staan, net als een torenvalk, te bidden als ze voedsel zoeken. Met zijn knalrode ogen speurt hij de grond af naar muizen en andere prooidieren. Hij jaagt zelfs op vleermuizen. De Engelse naam van deze vogel is 'Black Shouldered Kite', vanwege zijn donkere vleugels naast het vele grijs.

Libellen deel 3

echte libellen

tekst en fotografie:
© Gerard Beersma

viervlek
Libellula quadrimaculata
Dalfsen, juni 2007

Glazenmakers – familie Aeshnidae

De mannetjes van de blauwe glazenmaker hebben blauwe ogen, veel blauwe vlekken, en ook de laatste segmenten van het achterlijf zijn blauw. Op de foto links zien we een vrouwtje. De grote gele schouderstrepen daarvan zijn karakteristiek voor deze soort.

We zien blauwe glazenmakers vooral aan het eind van de zomer. Hoewel ze als larve in het water van o.a. vijvers leven kun je de volwassen libellen zeker ook ver van water aantreffen. Ze vliegen vaak dicht boven de grond en doen dan uitvallen naar insecten die hoger vliegen.

Het is de enige libel die zich voortplant in water dat helemaal in de schaduw ligt. De mannetjes hebben een groot territorium, waardoor je er nooit veel tegelijk ziet.

blauwe glazenmaker
Aeshna cyanea
Dalfsen, juni 2007

De bruine glazenmaker is een soort die makkelijk herkenbaar is doordat hij heel groot is en opvallend bruine vleugels heeft. Ook de rest van het lijf is voornamelijk bruin. Het is een noordelijke soort, Nederland ligt ongeveer op de zuidgrens.

Het is een goede vlieger, die prachtige zeilvluchten kan maken. Hij plant zich voort in stilstaand water. De volwassen libellen kunnen we overal tegenkomen, op de foto in mijn eigen stadstuintje.

bruine glazenmaker
Aeshna grandis
Zwolle, juli 2006

De vroege glazenmaker is goed herkenbaar door zijn groene ogen en bruinachtige achterlijf. Dat laatste heeft hij gemeen met de bruine glazenmaker, maar hij heeft nooit bruine vleugels. Net als de glassnijder kunnen we hem eind april al tegenkomen. Het is een goede vlieger die zich dan ook gemakkelijk naar nieuwe gebieden kan verplaatsen. De afgelopen jaren is de soort veel algemener geworden.

Vroege glazenmakers planten zich voort in heldere wateren met veel begroeiing. Deze liggen bij voorkeur zonnig, zodat het water snel op kan warmen. Hoewel vegetaties van krabbenscheer favoriet zijn kunnen we de soort op veel plaatsen aantreffen, tegenwoordig zelfs in tuinvijvers.

vroege glazenmaker
Isoaeshna isoseles
Windesheim tichelgaten, juni 2015

De paardenbijter is een mooie, kleine en wendbare libel. En dan zul je het met zo'n negatieve naam moeten doen! Terwijl deze libellen zich hooguit in de buurt van paarden ophouden om daar op vervelende insecten te jagen. Hun aanwezigheid is voor de paarden dus juist erg fijn. We kunnen paardenbijters vaak in groepjes zien jagen.

Het is een soort die we vooral aan het eind van de zomer tegenkomen, tot wel in november toe.

paardenbijter
Aeshna mixta
Soeslo, september 2018

Misschien wel de indrukwekkendste libel van Nederland is de grote keizerlibel. Zoals op de foto goed te zien is staan er vrijwel geen strepen op het borststuk. Het is een mannetje, o.a. te zien aan het blauw in het achterlijf en aan de groene ogen met een blauwige bovenkant. Hier heeft hij een heidelibel te pakken.

Het is een soort van stilstaand water. De mannetjes houden boven dat water territoriale gevechten, waarbij het er hard aan toe kan gaan. Ook de larven zijn imposant, ze kunnen wel 6 cm. lang zijn en eten o.a. waterslakken, kikkersvisjes, andere libellenlarven en stekelbaarsjes.

De laatste jaren nemen de aantallen in rap tempo toe. De klimaatverandering zal voor deze warmteminnende soort best wel eens gunstig uit kunnen pakken. In hoeverre andere libellensoorten hier juist onder te lijden hebben is nog niet bekend.

grote keizerlibel
Anax imperator
Zwolle, augustus 2013

De glassnijder is een van de kleinere glazenmakers. Hij vliegt vroeg in het jaar, vaak al in april en mei. Dan kan het natuurlijk nog vriezen; om eventuele kou het lijf te kunnen bieden heeft hij een behaard borststuk. Op de foto zie je een vrouwtje, de gele vlekjes op het achterlijf zijn bij het mannetje groter en blauwgekleurd.

Het voortplantingsgebied bestaat uit stilstaand of langzaam stromend water met op de oever vaak een begroeiing van riet of zeggen. Glassnijders jagen vaak op andere libellen. Dat kunnen zowel juffers zijn als echte libellen. Vaker dan andere glazenmakers zien we glassnijders tijdens de jacht uitrusten. Ze hangen dan vaak laag in de vegetatie.

glassnijder
Brachytron pratense
Windesheim tichelgaten, april 2009

Glanslibellen – familie Corduliidae

Van de echte libellen is de smaragdlibel in onze omgeving de meest algemene soort. Hier een nog jong dier met bruine ogen, die later groen worden. Smaragdlibellen planten zich in allerlei wateren voort, zolang er maar voldoende beschutting aanwezig is in de vorm van bos of struiken. In mei kun je bijv. bij de tichelgaten van Windesheim overal smaragdlibellen uit huden zien krui-
pen. Een geweldig gezicht!

smaragdlibel
Cordulia aenea
Windesheim tichelgaten, april 2007

Rombouten – familie Gomphidae

Hiernaast zien we de plasrombout. De soortnaam is goed gekozen, hij komt vooral voor bij grote stilstaande of langzaam stromende wateren met maar weinig plantengroei. Van oorsprong kwam deze libel vooral voor in Spanje. Door de winning van zand en grind ontstonden steeds meer uit-gegraven plassen, die geschikt zijn als voortplantingswater. Zo kwam de soort stapje voor stapje dichterbij, tot hij uiteindelijk ook bij ons belandde, al is het nog steeds een zeldzame soort.

plasrombout
Gomphus pulchellus
Engbertsdijkerven, mei 2006

Korenbouten – familie Libellulidae

Door het vele rood en het afgeplatte achterlijf is een mannetje vuurlibel onmiskenbaar. Het vrouwtje is geelachtig en heeft net als het mannetje oranjegele basisvlekken in de vleugels.

De soort wordt steeds algemener. De klimaatverandering zal daar zeker een rol in spelen, hij houdt van warmte. Vroeger kwam hij vooral in Zuid-Europa voor.

Als er in het voorjaar stormen vanuit het zuiden zijn kunnen er in één keer veel vuurlibellen mee naar Nederland komen.

vuurlibel
Crocthemis erythraea
Windesheim tichelgaten, juli 2014

Witsnuitlibellen zien we vooral bij vennen en in veengebieden. Hieronder links een mannetje van de noordse witsnuitlibel. De vrouwtjes hebben gele vlekken. De venwitsnuitlibel (foto rechts, een vrouwtje) lijkt op de noordse witsnuitlibel. Het belangrijkste verschil vormt de voorste vleugelrand. Bij de noordse witsnuitlibel is deze geelachtig, bij de venwitsnuitlibel is hij tot ongeveer de helft zwart.

noordse witsnuitlibel
Leucorrhinia rubicunda
Engbertsdijkswenen, juni 2009

venwitsnuitlibel
Leucorrhinia dubia
Engbertsdijkswenen, juni 2009

De platbuik is een grote libel met een breed achterlijf. De mannetjes zijn blauw, de vrouwtjes hebben de kleuren die je hiernaast ziet. Die komen redelijk overeen met de kleuren van een (extra grote) hoornaar, en er zijn onderzoekers die denken dat dit een vorm van mimicry is. Hoewel we hiernaast de kleuren van een vrouwtje zien is dit toch een mannetje. Hij moet nog de volwassen kleuren krijgen, het puntige achterlijf verradt zijn geslacht.

Platbuiken zijn pioniers, ze zitten graag bij pas gegraven wateren.

platbuik
Libellula depressa
Soeslo, mei 2024

De viervlek is ook groot. Midden in de bovenrand van elke vleugel zit een zwarte vlek, die vlekken hebben het beestje zijn naam gegeven. Natuurlijk moest hij eigenlijk tienvlek heten. Soms komt hij massaal voor. Hij plant zich vooral voort in wat zuur water met weinig voedsel en zonder vis. Vroeger (begin 20ste eeuw) werd hij wel 'treklibel' genoemd omdat hij soms in aantallen van miljoenen tegelijk uitzwermd.

viervlek
Libellula quadrimaculata
Soeslo, juni 2021

De bruine korenbout is nauw verwant aan de platbuik en viervlek, maar is iets kleiner. Uitgekleurde mannetjes hebben blauwe ogen. Links zien we de paring, waarbij het vrouwtje (het rechter dier) zich aan het achterlijf van het mannetje vasthoudt. De blauwe berijping op dat achterlijf verdwijnt daardoor meestal. Bij de mannetjes kun je dan ook vaak goed zien of ze al gepaard hebben (zie foto rechts). De uiterste vleugeltoppen van vooral de vrouwtjes zijn vaak donker gekleurd.

bruine korenbouten
Libellula fulva
Soeslo, juni 2021

bruine korenbout
Libellula fulva
Dalfsen, juni 2021

De gewone oeverlibel is een grote soort met lange vleugels, die dan ook uitstekend kan vliegen. Daardoor kan hij gemakkelijk nieuwe gebieden koloniseren. Dat kunnen bijvoorbeeld recent uitgegraven plassen zijn, waar hij zich dan als een van de eerste soorten kan vestigen. Hij plant zich vooral voort bij grote en stilstaande wateren met weinig begroeiing. Op de oevers daarvan zitten ze het liefst op onbegroeide plekjes (zie foto), waar ze goed kunnen zonnen en vanwaar ze ook kunnen jagen. De vrouwtjes zijn geel met zwart, met 2 opvallende lengtestrepen over het achterlijf. Maar pas op, hoe mooi blauw de mannetjes ook zijn, zij beginnen hun volwassen leven ook geel met zwart.

gewone oeverlibel
Orthetrum cancellatum
Wyldemerk, juni 2009

De Kempense heidelibel is behoorlijk zeldzaam. Hij komt vooral voor in de Weerribben en de Wieden. Het belangrijkste kenmerk zit hem in het grote aantal aderen in de vleugels. Het leefgebied van de soort is bijzonder: vooral heel ondiepe wateren met een begroeiing van biezengrassen, russen e.d., en dan vooral als deze 's winters bijna of helemaal droogvallen. De eieren overwinteren en kunnen goed tegen droogte.

Kempense heidelibel
Sympetrum depressiusculum
Oudleusenerveld, september 2024

Een van mijn favorieten is de bandheidelibel. Niet alleen door het uiterlijk met de bijzondere kleurbanden in de vleugels, maar ook en vooral door het fladderende van de vrij langzame, bijna vlinderachtig vlucht. Dit heeft verder alleen de Kempense heidelibel. Van de heidelibellen is dit een van de kleinste soorten. De mannetjes zijn rood, de vrouwtjes geelachtig. Ze komen vooral voor bij moerasachtige en verlandende plassen met een niet te dichte begroeiing.

bandheidelibel
Sympetrum pedemontanum
Dalfsen, augustus 2024

Van de zwervende heidelibel zijn de mannetjes rood, vrouwtjes zijn meer geelbruin. De onderkant van de ogen is blauwachtig. In de basis van de vleugels bevindt zich een oranjebruine vlek. De poten zijn meestal zwart met geel, maar kunnen soms ook wel geheel zwart zijn.

We zien zwervende heidelibellen vooral bij de oevers van grotere wateren. De mannetjes zijn territoriaal en proberen voortdurend andere libellen weg te jagen. Ze heten niet voor niets 'zwervend', ze vliegen grote afstanden en keren meestal niet terug naar het water waar ze geboren zijn.

zwervende heidelibel
Sympetrum meridionale
Aekingerzand, oktober 2019

Op deze foto zien we het mannetje van de bloedrode heidelibel, de vrouwtjes zijn geel. Het is een algemene soort die we bij allerlei wateren kunnen aantreffen.

Bij de heidelibellen zijn er 3 soorten die sterk op elkaar lijken. Naast de bloedrode heidelibel zijn dat de bruinrode en de steenrode heidelibel. De bloedrode is de enige met geheel zwarte poten.

bloedrode heidelibel
Sympetrum sanguineum
Windesheim

De steenrode heidelibel is van de bruinrode (*Sympetrum striolatum*) te onderscheiden doordat op de kop een zwarte horizontale streep staat die langs de ogen naar beneden afloopt (een soort druipsnor). De bruinrode heidelibel mist die aflopende delen. Beide soorten verschillen van de bloedrode door de zwart met gele poten. Hun favoriete biotoop is rijk begroeid, bijv. met krabbenscheer, zeggen of riet.

steenrode heidelibel
Sympetrum vulgatum
Zwolle, augustus 2024

Een van de kleinste en leukste libellen is de zwarte heidelibel. Net als de bandheidelibel wordt hij normaal gesproken maar zo'n 3 cm. groot, maar er zijn zelfs exemplaren gemeten die van

kop tot staartpunt onder de 2 cm. bleven! De vrouwtjes en pas uitgeslopen mannetjes zijn grotendeels geel, mannetjes worden na verloop van tijd pikzwart. We kunnen ze heel ver van water aantreffen.

zwarte heidelibel
Sympetrum danae
Woldlakebos, juli 2021

Gebruikte boeken: *Veldgids Libellen*; Frank Bos en Marcel Wasscher
Libellenrijk Fryslân; Eduard Peter de Boer, Eps van Hijum, Christophe Brochard en Ronald Bonne van Seijen
Gebruikte website: *Waarneming.nl*

Vogelexcursie 21 juni 2025

Voermanpad

tekst en foto's Cor Kauw

In de planning stond een excursie naar het Lofargebied bij Buinen en naar de Ruiten AA bij Onstwedde. In het begin van de week werden hoge temperaturen verwacht voor die zaterdag. Ja zelfs tot 30 graden Celsius. De leden van de vogelwerkgroep hebben besloten een alternatieve excursie voor een halve dag te organiseren. Ook omdat het Lofargebied een open natuur is, dus weinig beschutting van bomen. Wel jammer omdat we elk jaar daar de grauwe kiekendief zagen.

We vertrokken zaterdagmorgen met een kleine groep deelnemers vanuit het Engels Werk op de fiets naar het vertrekpunt van het pontje naar Hattem. Daar is ook het beginpunt of het eindpunt van het Voermanpad. Iedereen had voldoende flessen met water meegenomen, want het werd warm deze ochtend.

Onderweg op de Schellerdijk hoorden we aan beide zijden van de dijk de kwartelkoning. Het bekend geluid crex crex was goed te horen. Om deze vogel te zien is veel geduld en geluk nodig. Volgens Jur kan je in dit gebied drie territoria van deze vogel waarnemen.

Tijdens de wandeling ontmoetten we een enthousiaste boer die verantwoordelijk is voor het onderhoud van het gebied. Hij vertelde ons hoe het gebied nu wordt begraaasd door runderen en ook wordt gemaaid. Het Voermanpad is ontstaan na het project 'Ruimte voor de Rivier'. De nevengeulen die gegraven zijn, bieden ons een bijzonder stukje natuur. Ook is een zelfbediening pontje aangelegd om een van de nevengeulen te kunnen oversteken tijdens de wandeling. Vele vogels werden gehoord of gezien en waar vroeger de huizen van de familie Sluiter hebben gestaan, werd even gerust in de schaduw onder de bomen. Op de terugreis op de Schellerdijk werd de koninginpage gespot

De drinkflessen waren leeggedronken en de temperatuur was flink gestegen, dus tijd om weer huiswaarts te gaan. Deze ochtend zijn totaal 32 soorten vogels gezien of gehoord:

zanglijster	tuinfluiter	vink	graspieper
gierzwaluw	bosrietzanger	merel	scholekster
grutto	rietzanger	zwarte stern	kleine plevier
blauwe reiger	gele kwikstaart	visdief	rietgors
fitis	krakeend	grasmus	kwartelkoning
buizerd	kievit	kneu	ijsvogel
zwartkop	tijftjaf	fuut	holenduif
grote bonte specht	winterkoning	huiszwaluw	kokmeeuw

Een dag vol verrassingen

tekst Liesbeth Rischen foto's Claudia de Boer

De groep vogelaars die zaterdag 19 juli verzamelt bij het Engelse Werk en wordt meteen al getrakteerd op een grote bonte specht. De groep fietst weg onder luid gezang van de zwartkop. Even vergapen aan de grote groep lepelaars op de uitlopers van de IJssel en door naar de Vreugderijkerwaard. Het is een mooie zonnige dag, het belooft warm te worden.

In de groep veel ervaren vogelaars, met ogen als die van haviken, die álles zien en horen, met als onbetwiste leiders Cor en Jurre. Daarnaast beginners die geen mantelmeeuw van een kokmeeuw kunnen onderscheiden. De 11-jarige Sven is met opa Jan mee, maar is beslist geen beginner. Later voegt zich spontaan de 13-jarige Mick bij de groep, een bijzonder talent. Hij was in zijn eentje op pad, op zoek naar die ene bijzondere vogel. Vandaag is dat de bronskop-eend. De jongens ontmoeten de volwassenen.

rietgors

In alle vroegte is er een stop op de brug van de Vreugderijkerwaard, waar Zalk, de bruine koeien, de paarse en gele bloemen en de bruine zuring het decor vormen voor de vogels in het water. Meeuwen, ganzen, eenden, aalscholvers en zelfs twee kemphanen! En zien we daar casarca's? In de verte roept een groene specht. Het begint goed.

bruine kiekendief 3x

De fietstocht gaat langzaam richting Kampen. Steeds is er iemand die iets ziet of hoort, worden de statieven uitgekapt en turen de vogelaars om beurten naar de vogel die dan alle aandacht trekt. De vele strandlopers maken veel discussie los. Is het een goudplevier, een bonte strandloper of een jonge kievit? Jur brengt de groep het hoofd op hol met een roodhalsfuut die hij zag en toch ook weer niet. Mick ziet een zwarte roodstaart, maar jammer! Hij is weg. En de bronskopeend heeft hij nog niet gezien, inmiddels zoekt iedereen mee.

Dan scheert er ineens een flinke vogel over, opgejaagd door drie boerenzwaluwen.

"Vrouwtjessperwer!" roept Cor. Even later drie kiekendieven, volgens Jur jongen in vrouwenkleding om de mannetjes te misleiden, omdat ze anders worden vermoord.

De lunch vindt plaats met het geluid van de snor op de achtergrond en met zicht op het bosje waar de zeearend huist. Die lijkt niet aanwezig te zijn. Wel een zwaan met vier jongen.

Verder maar weer, langs een bosje met fitissen, tot we aan de andere kant van het zeearendbos zijn. "Hier gaan we net zo lang posten tot hij komt!" Kort daarna al de beloning: statig vliegt hij aan, nogal rafelig en met een prooi. Die heeft hard gewerkt!. De jongen krijsen hem het nest in. Een al wat groter jong gaat op een tak zitten zodat hij door de kijker bewonderd kan worden. De dag is nu al geslaagd.

zeearend

Maar dan komt er nog een verrassing. Vanaf een hoger gelegen dijk vliegt een grote vogel op uit het maïsveld. Een purperreiger! Daar is iedereen even sprakeloos van. Wat een prachtige vogel. Wat een slotakkoord.

krooneend

knobbelzwaan

watersnip

Terugtrappend zijn er nog een paar juweeltjes: krooneenden, de Pontische meeuw, tureluur en héél even een watersnip. Nee, geen bronskopeend, maar de top van de dag was toch wel die purperreiger. En dat vonden niet alleen de allerjongste vogelaars van de dag.

purperreiger

knobbelzwaan
gele kwikstaart
oeverwaluw
bosruiter
sperwer
fitis
torenvalk
grijskeizerling
meerkraai
tureluur
kempheuvel
casarca
huismus
kneus
brandgans

aalscholver
nijlgans
kleine mantelmeeuw
bergeend
boerenzwaluw
schouder
pimpelmeeuw
zanglijster
zwartkop
grote bonte specht
grote zilverreiger
zwarte stern
lepel
graspieper
kwartelkoning

krooneend
purperreiger
zeearend
putter
kuifeend
rietgors
ooievaar
bruine kiekendief
snor
kleine karekiet
witgat
groenling
winterkoning
huiszwaluw
baardman

watersnip
fuut
kokmeeuw
kievit
Pontische meeuw
goudplevier
merel
houtduif
zwarte kraai
kauw
watersnip

**Totaal zijn 57 soorten
gezien of gehoord.**

Groen voor Ouderen start weer op!

Uka Dijkstra (coördinator Groen voor Ouderen, IVN Zwolle)

Groen voor Ouderen - wie deze woorden intikt vindt al gauw de website van IVN. Met als titel "Grijs, Groen en Gelukkig".

Omdat uit onderzoek naar gezondheid onder zowel oudere als jongere dementie patiënten naar voren komt dat natuurbeleving bijdraagt aan rust, ontspanning en veelal een glimlach heeft het IVN Overijssel weer aandacht besteed aan voor groen voor ouderen. De project-medewerkster Natuur en Gezondheid Maaike Jansen van IVN Overijssel organiseerde op 15 mei jl. een inspirerende online bijeenkomst. Waar diverse ervaringen met werken voor ouderen onder de aandacht kwamen, naast de voor ons bekende Natuurkoffers.

Sharallya Egger – Beeldbank IVN Nederland

De film gemaakt bij een van de 14 vrijwilligers van IVN Oldenzaal-Losser liet zien dat ook deze werkvorm nog altijd niet aan kracht verloren heeft. De inhoud aangevuld met eigen materiaal uit de natuur geeft een mooie basis voor gesprekken. En staat garant voor start in een rustige sfeer, naar samen doen en het loskomen van verhalen.

Een nieuwe werkvorm Virtueel Wandelen is uitgewerkt door studenten van Windesheim. Zij deden onderzoek bij zowel thuis wonende ouderen als mensen opgenomen in een zorghuis. Vooral mensen in een zorghuis komen weinig buiten. De studenten maakten korte opnames van wandelingen in de buurt of soms van een eigen tuin. En keken wat het effect was bij het samen kijken naar die beelden van dit "Ommetje in de buurt". De effecten waren zoals zij hadden gehoopt, de sfeer minder onrustig, herkenning, soms even contact met een partner. Een dochter zette de video aan tijdens een onrustig moment in huis om zo met succes de onrust weg te halen.

Op dit moment wordt gewerkt om deze werkvorm professioneel uit te werken. Er zijn al wandelingen met rustige beelden over de Lemelerberg, het Boeeveld, en IJssel Den Nul. Inlichtingen www.virtueelwandelen.nl.

Robert Lagendijk – Beeldbank IVN Nederland

Voor anderen die graag buiten zijn en sterk genoeg om wat om handen te hebben zijn zorgboerderijen een mooie vorm van zorg. Als voorbeeld kregen wij een inkijkje hoe de zorgorganisatie 'De Posten' in Enschede aan de slag is met het project 'Natuur voor elkaar'. In samenwerking met buurtinitiatieven, gemeenten, ondernemers en een bijdrage van het Oranje Fonds, om zo samen een mooie ontmoetingsplek te realiseren.

Met als resultaat gewoon gezellig bezig zijn in de moestuin, in de kas, op het erf of even rustig zitten met elkaar.

In de winter is er een ruimte voor binnenactiviteiten. Er zijn daar ongeveer 10 vrijwilligers actief. Als voorbeeld werd getoond een middag pissebedden kijken met een vergroot glas. Niks bijzonders en toch goed voor een kring vrolijke mensen.

Robert Lagendijk – Beeldbank IVN Nederland

Deze hernieuwde belangstelling voor het onderwerp "Groen voor Ouderen" moet onze pioniers van dit programma dat jaren actief was in Zwolle goed doen. Met dank aano.a. Jan Wester, Hillie Osinga, Hillie Kuijpers, Joop van Ardennen, Ali Kuite, Koos van der Leij, en de nog altijd actieve Greet Meima. Het zal jullie plezieren om te weten dat de GVGP begeleidster van het zorghuis Theodora Vos de Wael heel graag weer ondersteuning van IVN Zwolle wil krijgen. Om zo weer met de Natuurkoffers aan de slag te gaan. Gerda Bosveld gaat eind mei samen met haar beginnen. Een mooi begin naar een vervolg stap

Natuurbescherming in Roemenië in de praktijk. Het Fagaras gebergte in de Carpathen.

René Lesuis

"We willen graag 'bear smart' gemeenschappen creëren"

Roemenië is een land ongeveer zo groot als het Verenigd Koninkrijk. Het land is voor 27 % bedekt met bos. Het merendeel van de bossen bevindt zich in het Carpathische gebergte. Deze bossen hebben een grote natuurwaarde. Zowel qua flora als fauna. In het gebergte leven beren, wolven en lynxen. Ongebreidelde en illegale houtkap vormt een bedreiging.

bossen bedekken de bergen
FCC

De **Foundation Conservation Carpathia (FCC)** wil een nationaal park creëren, in het Făgăraș gebergte. Het moet het grootste park in de Carpathen worden. Het Duits-Oostenrijkse echtpaar Bromberger is al decennia bezig om daar gronden te verwerven en natuur te promoten. Dit initiatief gaat niet altijd zonder weerstand, de beer gooit soms roet in het eten. Ook zien mensen het als bedreiging voor hun verdienmodel zoals houtproductie. **Mihai Zotta** (57) is uitvoerend directeur van de stichting. Hij vertelt er met enthousiasme over.

Zotta: "Wij zijn een onafhankelijke organisatie met ongeveer 160 medewerkers, waarvan de helft rechtstreeks betrokken bij beheer en ecotoerisme. Wij proberen samen te werken met lokale gemeenschappen. Aan te tonen dat het ontwikkelen van natuur ook een economische waarde kan hebben. Stimulering is nodig, er dreigt anders leegloop in het landelijke gebied."

Zotta: "Ik geloofde niet meer in het verhaal dat bossen oud worden en dood gaan als wij ze niet af en toe kappen"

"We zien er nauwlettend op toe dat de beren geen overlast veroorzaken, zoals het doden van vee. Met een aantal gemeenschappen hebben we inmiddels zogenaamde "bear conflicts intervention" contracten afgesloten om 'bear smart' te zijn. Dat betekent voor de gemeenschappen dus ook eigen verantwoordelijkheid nemen, om conflicten te voorkomen."

"We dragen financieel bij aan het plaatsen van elektrische afrasteringen voor boeren. Ook houden we de beren individueel in de gaten door het nemen van haar of poepmonsters als ze zich ergens op een ongewenste plek vertoond hebben. Zo kunnen we 'veelplegers' identificeren. Het interventieteam zal in eerste instantie proberen de beer te verjagen. In het uiterste geval kan het er toe leiden dat een beer afgeschoten moet worden, dat komt zeer zelden voor."

"Beren zijn van nature schuw, de mensen moeten geen voedsel achterlaten dat beren aantrekt. Bijvoorbeeld afval van huisslachtingen. Wij hebben zelfs een project opgezet waarbij we dat afval kosteloos ophalen en verbranden."

bruine beer

FCC

wisenten

FCC

"Vroeger was er sprake van trofeejacht op beren, er werd bewust voedsel neergelegd om de beren te lokken. In 2016 is dat verboden, dat heeft er wel voor gezorgd dat de verwen- de beren opzoek gingen naar voedsel bij menselijke nederzettingen. Uit ervaringen in par- ken zoals Yellowstone (Verenigde Staten) weten we dat het een voorbijgaande fase is, er stelt zich een nieuw evenwicht in."

"Sinds 2024 is jammer genoeg 'preventieve jacht' op beren weer toegestaan. Onze angst is dat dit toch weer een soort trofee jagen wordt met "unieke ervaring" als verkoopargu- ment waarbij juist de beren ver van de mensen opgezocht worden en afgeschoten."

"Toch zijn we over het algemeen wel tevreden. Wij werken ook aan herintroductie van be- vers en wisenten. Ons doel is een groot aaneengesloten gebied van 200.000 hectare, de status van beschermd gebied te bezorgen. Helaas is het politieke klimaat daarvoor op het moment niet optimaal."

"In 2003 zijn de huidige nationale parken aangewezen, oorspronkelijk stond dit gebied ook op de lijst. Lokale bewoners zagen het nut er niet altijd van in, en werden ook on- voldoende gecompenseerd voor de gevol- gen. Nu gaat dat gelukkig wat beter."

De stichting organiseert jaarlijks educatieve kampen voor jongeren buiten in de bossen, dat is nodig. Zotta: "Ik zie het aan mijn ei- gen zoon. Voor de jeugd is natuur steeds verder weg."

Mihai Zotta, directeur Nature conservation

RL

Zotta is van huis uit bosbouwkundig ingenieur maar maakte in 2009 de overstap naar natuurbehoud. *"Ik geloofde niet meer in het verhaal dat bossen oud worden en dood gaan als wij ze niet af en toe kappen. Hier zie ik dagelijks prachtige oude bossen. Waar de invloed van de mens gelukkig tot nu toe tot het minimum beperkt is gebleven. Maar je moet het wel beschermen!"*

Ecotoerisme

's Middag praat ik met **Andrei Blumer**(53), hij is voorzitter van de **Association of Ecotoerisme in Romania (AER)**. De organisatie bestaat sinds 2003. Het is een private organisatie.

Blumer: *"In 2009 hebben we samen met het Ministerie voor Toerisme het huidige concept ontwikkeld van erkende bestemmingen en betrokken lokale gemeenschappen, waar zich de accommodaties bevinden. In principe zijn er nu zeven bestemmingen verspreid over Roemenië. Het zijn nationale parken, Natura 2000 gebieden of anderszins beschermde gebieden."*

Blumer: "Wij willen dat bezoekers een beleving meekrijgen, niet alleen qua natuur maar ook qua ontvangst"

lynx

FCC

edelhert

FCC

De accommodaties liggen in of naast de beschermde gebieden. Wij richten ons op het ontwikkelen van toeristische randvoorwaarden zoals wandelpaden en bezoekerscentra. Wij bieden zelf geen overnachtingen of iets dergelijks aan. Touroperators kunnen zich bij ons aansluiten. Kleinschaligheid en verbinding met de lokale gemeenschap staan voorop. In 2013 is Roemenië gastheer geweest voor de European Ecotourism Conference. Daar is dit systeem van bestemmingen ook gepresenteerd. In 2014 is het officieel operationeel geworden.

Zijn organisatie moet zichzelf bedruipen, er is een kleine bijdrage vanuit aangesloten partners. Verder zijn er veel donaties zoals van de Amerikaanse Roemeense Vereniging. Blumer: *"Het zou mooi zijn als er Europese erkenning zou komen voor dit systeem van certificeren. Op die manier zou je misschien ook toegang krijgen tot EU gelden. Tot nu toe stijgt het aantal overnachtingen jaarlijks, 20-30% daarvan zijn buitenlanders. Met name deze doelgroep is mogelijk geïnteresseerd om met de trein te reizen, maar dan wacht hen helaas een teleurstelling. Het spoorwegennet is na de val van het communisme verwaarloosd. Op sommige trajecten wordt nu weer aan modernisering gewerkt."*

"Wij willen dat de bezoekers een ervaring meekrijgen, niet alleen qua natuur, ook qua ontvangst. Er zijn accommodaties in verschillende prijsklassen. Die prijzen zijn overigens de laatste jaren wel gestegen, ook voor Roemenen zelf"

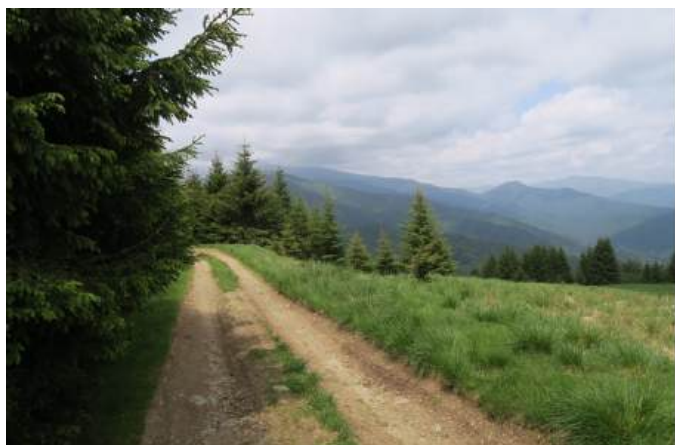
De bergen in

De volgende dag ga ik met **Robert Zaitz** (50) op stap, hij is ornitholoog en in dienst van de FCC. In zijn terreinwagen werken wij ons een weg omhoog langs modderige en oneffen zandwegen met veel gaten en kuilen tot een hoogte van ruim 1400 meter. Onderweg passeren we een paard en wagen en een boerderij waar schapen en koeien worden gehouden. De volle melkbussen staan klaar om opgehaald te worden.

Zaitz: "Bossen kunnen veel vocht vasthouden, dat voorkomt overstromingen lager in het dal"

Voor onze ogen ontvouwt zich een prachtig landschap. Helaas is er bewolking en regen opkomst. Onderweg wijst Zaitz mij ook op wat hopen van mogelijk berenontlasting is. Als de auto stil staat, klauteren wij verder de helling omhoog in een oud naaldbomenbos. Het mos dat de verrotte gevallen bomen bedekt, voelt onder onze voeten aan als een verende matras. Zaitz: *"Het is belangrijk voor de waterhuishouding. Bossen kunnen veel water vasthouden en daarmee overstromingen in het dal voorkomen."* Uiteindelijk komen we aan bij ons doel. Een apparaat dat overdag vogelgeluiden opneemt en 's nachts geluiden van vleermuizen, zo wordt de fauna in beeld gebracht. Hij verwisselt de SD kaart. Zaitz: *"Ik wil het apparaat ook nog zo instellen dat het 's nachts uilen kan opnemen."*

We keren om. Hij vertelt hij nog wat zijn achtergrond. Hij is Hongaar qua nationaliteit, er is een grote Hongaarse minderheid in Roemenië, maar hij is tevreden over de manier waarop zijn groep deelneemt aan het land. Hij zou ook in Hongarije kunnen stemmen maar dat doet hij niet.

weg omhoog met op de achtergrond het Fagaras gebergte RL

Zaitz verwisselt de SD kaart

RL

Onderweg naar beneden komen we de paard met wagen weer tegen met daarin inmiddels de volle melkbussen. Zaitz: *"Kaas uit deze regio is lekker. Wij proberen ook mee te werken aan 'positive branding' van het product. Het wordt wel steeds moeilijker om schapsherders te vinden."* Als ik hem vraag naar zijn ervaring met beren zegt hij *"Ik ben ze regelmatig tegen gekomen, altijd zonder gevolg. Op één keer na, toen bevond ik mij plotseling tussen een berin en haar jongen. Ik heb in een rivier moeten springen om mijzelf te redden. Eigenlijk ben ik banger voor herdershonden. Zeker als ze een groep opereren. Die hebben mij een keer flink te pakken gehad."*

Als ik terug ben bij mijn hotel, loop ik naar de dichtstbijzijnde supermarkt, die verkoopt geen Roemeense schapenkaas, de volgende wel. Plus geitenkaas en koeienkaas.

Rekken, 21 juli 2025

De meest geliefde boom van Overijssel

tekst en foto's Loekie van Tweel

Dit voorjaar hield Provincie Overijssel in het kader van het programma Natuur voor Elkaar een fotowedstrijd voor 'De meest geliefde boom van Overijssel'. Mensen konden foto's en verhalen insturen van hun meest geliefde boom op een erf, plein of in een straat. Daarmee maakten zij kans op een prijzenpakket ter waarde van €250,-. Op vrijdag 12 september 2025, in de Week van het Platteland, was de prijsuitreiking van deze wedstrijd op de Heerlijkheid Linde in Schalkhaar. Er waren ruim 90 inzendingen. De jury bestaande uit Susanne Bergman (Programmameider Natuur voor Elkaar), Wim Eikelboom (journalist en bomenkenner) en Maurits von Martels (gedeputeerde van Overijssel met de portefeuille Landbouw en Natuur) heeft hieruit drie prijswinnaars gekozen. In de categorie straat of plein is een Zwolse boom, een enorm grote populier, de winnaar geworden! De andere winnende bomen waren een goudreinet uit Almelo in de categorie erf of tuin en een heel mooie knotwilg uit Welsum in de categorie natuur of park (zie ook: <https://www.overijssel.nl/nieuws/winnaars-fotowedstrijd-meest-geliefde-boom-van-overijssel-bekend/>).

Na een zeer inspirerende inleiding met prachtige bomenverhalen door Wim Eikelboom en speciaal voor deze dag geschreven en gezongen liedjes door gitarist en zanger Ernst van der Sloot was de prijsuitreiking.

Het verhaal achter de populier in Zwolle is de kracht van de natuur qua geuren en kleuren die allerlei herinneringen kunnen bovenbrengen. De populier waar het om gaat staat op de hoek van de Leo Majorlaan, de Herenweg en de Boutensstraat in de wijk Wipstrik. Het is echt zo mooi en belangrijk dat zo'n enorm grote boom die zorgt voor zuurstof, koelte in de zomer en biodiversiteit midden in de stad zich toch kan ontwikkelen en de ruimte krijgt. Daarom is het mooi dat hij nu eens in het zonnetje staat, en hopelijk nog heel lang op deze plek mag blijven staan.

Populierengeur

Wat is je reukorgaan toch een belangrijk instrument bij het naar boven halen van herinneringen.

Ik fietste door Zwolle in het vroege voorjaar na een paar warme dagen. De zon liet zich vandaag niet zien en vanochtend vroeg had het echt even geregend. Het miezerde nog steeds een beetje en met muts op baande ik me een weg door de ochtendspits. Plotseling een vleug, vochtige aarde, een lichte balsemgeur, doordringend en toch niet te duiden. Op de hoek van de straat stond een enorm grote en wijd vertakte populier en ogenblikkelijk was ik in Wageningen in mijn studententijd.

Ik woonde op de Droevendaalsesteeg, een complex van houten barakken als studentenhuysvesting. Ideaal voor liefhebbers van buiten en natuur; met moestuintjes, kippen, geiten en poezen. Met een melkboer die twee keer per week langskwam om zwarte kratten met glazen flessen en aluminium gekleurde doppen te brengen. Wat kon ik die opeens makkelijk tillen na een paar weken fietsvakantie met voorbagage...

En natuurlijk was ik in mijn gedachten direct bij de dubbele rij grote populieren die om het complex heen stond. Met die onmiskenbare geur in het vroege voorjaar als de blaadjes roestbruin oranje uit de knoppen komen piepen. Die bruinrode slierten van bloeiende katjes die wiegen in de wind en na een paar weken een tapijt op het gras en de paden vormen. De kleverige knopschubben die je nog maanden in huis zou vinden, vastgeplakt op het tapijt in de gang.

De herinneringen buitelen door elkaar heen. Mijn vriendje dat bij mij kwam slapen bij zware herfststormen uit het noordwesten. Zijn barak stond aan de rand en zijn kamer naast de populieren. Ik woonde meer midden op Droevendaal en dat vond hij toch wat veiliger. Gezellig was het in ieder geval wel, storm blijf ik heerlijk vinden!

Het sneeuwtapijt in juni als de populierenpluizen uit de bomen komen waaien. In het jaar dat ik een afstudeervak deed op Oost-Voorne in het Biologisch Station Weevers' Duin waren ook daar populieren met een sneeuwbuï en een wit tapijt. Al sinds ik niet meer op Droef woon mis ik dat jaarlijkse fenomeen besef ik me.

Op Voorne in de duinen waren niet alleen net zulke grote populieren als ik nu zie, maar ook op een paar plekken balsempopulieren – die ruiken nog veel lekkerder! Niet ver van het Quackjeswater staat ook de Wonderboom – een geweldig grote en vertakte populierenkloon. Elke tak die in het verleden is afgebroken of afgeknapt en op de grond kwam groeide weer verder waardoor een klimrek van jewelste is ontstaan.

Daar vlakbij groeiden ook veel ratelpopulieren. Op rustige en warme voorzomerdagen maakten ze een heerlijk rustgevend geluid, het zachte tikken van de blaadjes tegen de takken. Met meer wind werd het echt geratel.

Heel anders dan het geruis van de populieren op Droevendaal. Ook dat geluid blijft me altijd bij. Op de achtergrond als ik met open deur aan het telefoneren was in het voorhalletje op de barkruk. Woest door het open raam bij stormachtig weer. En in de herfst het neerddwarrelen van de bladeren in het gras.

Ik voel een schouderklop. "Het stoplicht is al lang groen hoor!" roept een fietser die me voorbij racet, de laatste van de grote groep wachtenden. Oh ja, ik ben in Zwolle. Dag Voorne en Droef, ik ga snel weer goed opletten in het verkeer.

Loekie van Tweel

waarneming van 5 april 2016, uitgeschreven op 2 mei 2016

Van gras naar gezoem

tekst en foto's Colin Derksen

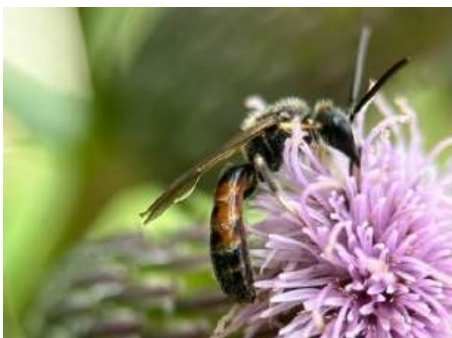
Wat gebeurt er als je een stukje gazon vervangt met inheemse planten? In de tuin van mijn ouders besloot ik het uit te proberen. Met mijn kennis van wilde bijen maakte ik een plantenplan en zette ik het om in een klein bijenparadijs. Al in het eerste jaar kwamen er meer dan vijftig soorten bijen op af, waaronder zelfs een paar zeldzame! Zo zie je maar hoeveel verschil een klein stukje natuur kan maken.

roodgatje

Nieuwsbrief Bijentuin

Na het halen van mijn diploma Toegepaste Biologie en met veel verwachtingen en zin in mijn master Ecologie en evolutie werd ik helaas ziek. Hierdoor heb ik besloten om een tussenjaar te nemen. Om ondertussen toch nog bezig te zijn met mijn passie biologie heb ik als project een klein stuk grasveld in de tuin van mijn ouders omgetoverd tot een stuk speciaal voor wilde bijen. Voor mijn afstudeerwerkstuk heb ik namelijk onderzoek gedaan naar deze groep insecten in Amsterdam en daarbij heel veel geleerd. Klaar om mijn kennis op kleine schaal toe te passen dus.

gewone geurgroefbij

breedbandgroefbij

klokjesdikpoot

In Nederland leven ongeveer 360 soorten wilde bijen. Het grootste deel daarvan nestelt ondergronds, terwijl een kleiner deel dat bovengronds doet, bijvoorbeeld in oude graafgangen van keverlarven in dood hout, in holle stengels of in steilwanden. Grondnestelende bijen hebben open stukken arme bodem nodig, die vrij zijn van begroeiing. Omdat dit soort plekken in mijn omgeving nauwelijks aanwezig zijn, heb ik ervoor gekozen me vooral te richten op de bijen die bovengronds nestelen. Dat zijn ongeveer 76 soorten.

Van deze 76 soorten heb ik via Waarneming.nl bekeken welke de afgelopen tien jaar in Zwolle zijn waargenomen. Op basis daarvan heb ik een lijst gemaakt en onderzocht op welke waardplanten deze soorten vliegen. Sommige bijensoorten zijn generalisten en bezoeken een breed scala aan planten, terwijl andere, zoals de resedamaskerbij, klokjesdikpoot, kat-tenstaartdikpoot, kleine klokjesbij en grote klokjesbij, juist sterk gespecialiseerd zijn. In mijn plantenlijst heb ik daarom eerst gekeken welke soorten nodig zijn om deze specialisten te ondersteunen.

resedamaskerbij

zaailingen

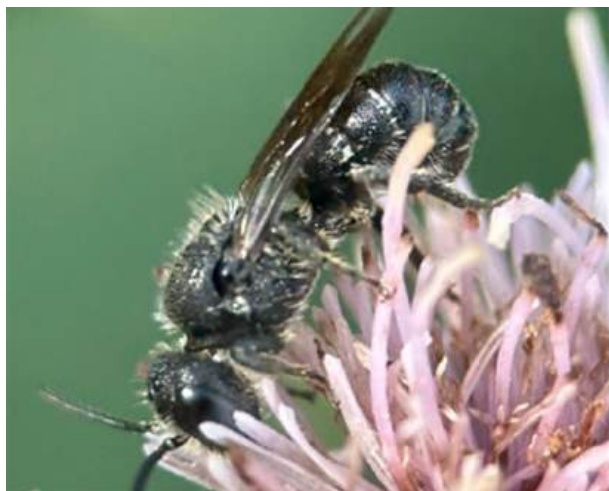
gewone kegelbij

breedrandzandbij

Na het uitzoeken van de benodigde planten heb ik zaden besteld via Cruydt-Hoeck. Voor soorten die lastiger uit zaad op te kweken zijn, heb ik een bezoek gebracht aan een biologische kwekerij voor inheemse planten in Dalfsen. In maart kon ik eindelijk beginnen met zaaïen en al in april was een groot deel ontkiemd. Daarna was het vooral een kwestie van wachten tot de jonge planten sterk genoeg waren om in het bijentuintje uitgeplant te worden.

Het resultaat was boven verwachting: binnen een jaar spotte ik ongeveer 50 soorten bijen, waaronder zeldzame soorten zoals de zwarte tubebij, zuidelijke klokjesbij, breedrandzandbij en gewone kegelbij. Het is fantastisch om te zien hoeveel leven je kunt aantrekken, zelfs op een klein stukje grond.

zwarte tubebij

mijn tuin

Mijn boodschap aan jullie: bespaar jezelf het maaïen en sproeien, en ruil het gazon in voor inheemse bloemen en struiken. Je krijgt er een tuin vol zoemende bijen en andere insecten voor terug!

Voor 2026 ben ik al bezig met een groter project op gemeentelijke grond. Ik ben benieuwd wat dat gaat brengen – en ik houd jullie op de hoogte!

Verslag Nationale Nachtvliedernacht 2025 - Zwolle

Insectenwerkgroep Zwolle e.o.

Silvio Lindhout

Op vrijdagavond 22 augustus 2025 organiseerde de KNNV/IVN Insectenwerkgroep Zwolle opnieuw een Nachtvliedernacht. Dit jaar vond het evenement plaats op een nieuwe locatie: het Westerveldse Bos. De verwachtingen waren hooggespannen – een gevarieerd loofbos als dit zou een rijke diversiteit aan nachtvlieders moeten herbergen.

Toch leek het weer bijna roet in het eten te gooien. In de aanloop naar de avond werden regen en temperaturen rond de 12 graden voorspeld. Rond etenstijd hakten de excursieleiders de knoop door: we gaan het gewoon proberen. Er bestond immers een kans dat de buien ons zouden missen of snel over zouden trekken. Gelukkig bleek dat het geval – tot middernacht bleef het droog.

Tussen 21:00 en circa 00:00 uur werd er geïnventariseerd met drie lakens, een Skinnervall, een LedEmmer en twee wandelroutes, waarbij in totaal zo'n 100 bomen waren ingesmeerd met een mengsel van stroop en rode wijn. De enthousiaste bezoekers werden begeleid door drie bevlogen excursieleiders. Gewapend met zaklampen en camera's werden maar liefst 76 soorten en 5 verzamelsoorten waargenomen – een uitstekend resultaat gezien de relatief lage temperatuur en het beperkte tijdsvenster vóór de regen alsnog inzette.

Op de volgende pagina's volgt een (foto)verslag van de waargenomen soorten.

inventariseren rondom een laken

Silvio Lindhout

Soortenlijst

Wortelboorders

oranje wortelboorder

Triodia sylvina

Eenstaartjes

bruine eenstaart
berkeneenstaart
tweestip-orvlinder
braamvlinder
gele eenstaart

Drepana curvatula
Drepana falcata
Ochropacha duplaris
Thyatira batis
Watsonalla binaria

oranje wortelboorder

Bram Borkent

braamvlinder

Silvio Lindhout

Spanners

gestippelde oogspanner
lieveling
koolbandspanner
vierbandspanner
vierbandspanner onbekend
gewone bandspanner
brummelspanner
zwartvlekdwerghspanner
grijze dwergspanner
leverkleurige spanner
kleine blokspanner
gerande spanner
gerimpelde spanner
hagedoornvlinder
halvemaanvlinder
gewone spikkelspanner
bruine grijsbandspanner
witte grijsbandspanner
appeltak

Cyclophora punctaria
Timandra comae
Xanthorhoe designata
Xanthorhoe ferrugata
Xanthorhoe spec.
Epirrhoe alternata
Mesoleuca albicillata
Eupithecia centaureata
Eupithecia subfuscata
Euchoeca nebulata
Pterapherapteryx sexalata
Lomaspilis marginata
Macaria liturata
Opisthograptis luteolata
Selenia tetralunaria
Ectropis crepuscularia
Cabera exanthemata
Cabera pusaria
Campaea margaritaria

brummelspanner

Hans Pohlmann

Tandvlinders

dromedaris
kroonvogeltje

Notodonta dromedarius
Ptilodon capucina

Spinneruilen

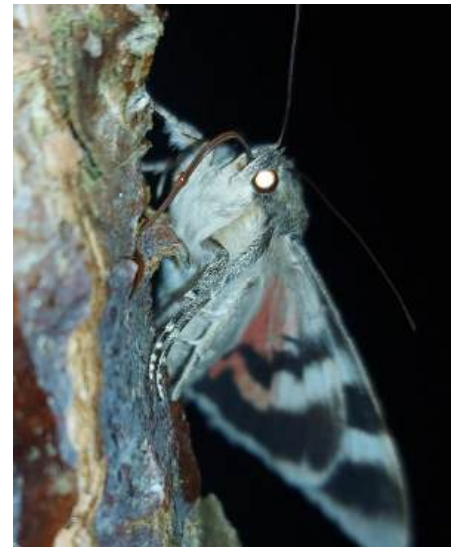
rood weeskind
roesje
bruine sikkelui
stro-uiltje
bruine snuituil
gepijlde micro-uil
boogsnuituil

Catocala nupta
Scoliopteryx libatrix
Laspeyria flexula
Rivula sericealis
Hypena proboscidalis
Schrankia costaestrigalis
Herminia grisealis

Uiltjes

grote worteluil
haarbos
kleine huismoeder
open-breedband-huismoeder
open-breedbandhuismoeder /
kleine breedbandhuismoeder

Agrotis ipsilon
Ochropleura plecta
Noctua interjecta
Noctua janthe
Noctua janthe / janthina

rood weeskind

Martin Wolters

gepijlde micro-uil

Bram Borkent

haarbos

Lenneart Steen

halmrupsvlinder /
weidehalm-uiltje
huismoeder
gewone breedvleugelui
zwarte-c-uil
vierkantvlekuil
bleke grasuil
piramidevlinder
piramidevlinder onbekend
zwart weeskind
agaatvlinder
gewone grasuil
liesgrasboorder
zuidelijke stofuil
donkere marmeruil
koperuil
goudvenstertje

Mesapamea spec.
Noctua pronuba
Diarsia rubi
Xestia c-nigrum
Xestia xanthographa
Mythimna pallens
Amphipyra pyramidea
Amphipyra pyramidea/berbera
Mormo Maura
Phlogophora meticulosa
Luperina testacea
Phragmatiphila nexa
Hoplodrina ambigua
Deltote pygarga
Diachrysia chrysitis
Plusia festucae

agaatvlinder

Silvio Lindhout

De doelsoort van deze avond was de liesgrasboorder. Een van de meest zeldzame soorten in Noordwest-Overijssel. De regio ten noorden van Zwolle is naast de Meinweg (Limburg) de enige bekende vindplaats. In het Westerveldse bos was de soort nooit eerder gezien. De Skinnerval van David uit de Weerd werd op een strategische plek gezet: een vochtig elzenbosje met her en der wat liesgras en zeggevegetatie. En met succes! We hadden geen mooiere afsluiter kunnen bedenken.

liesgrasboorder

Silvio Lindhout

Microvlinders

vogelkersstippelmot
bruine essenmot
witvlekspitskopmot
vuurmot
grijsgeklepte grasmineermot
gehoekte boogbladroller
witschouderbladroller
kersenbladroller
leverkleurige bladroller
koolbladroller
gewone spiegelmot
bonte fruitbladroller
alismabladroller
bramenbladroller

Yponomeuta evonymella
Prays ruficeps
Ypsolopha parenthesesella
Carcina quercana
Elachista maculicerusella
Acleris rhombana
Acleris variegana
Pandemis cerasana
Pandemis heparana
Clepsis spectrana
Cydia splendana
Eudemis profundana
Gynnidomorpha alismana
Notocelia uddmanniana

alismabladroller

Silvio Lindhout

prachtmot

Hans Pohlmann

Alismabladroller en prachtmot waren de zeldzame micro's van de avond. De eerstgenoemde soort leeft als rups in de stengels van de waterweegbree. De prachtmot is de laatste jaren sterk in opmars. Dit geelroze motje kunnen we de komende jaren vaker gaan verwachten.

gewone biesbladroller/
schijnbiesbladroller
mutsjeslichtmot
rode eikenlichtmot
prachtmot
moerasgranietmot
liesgrassnuitmot
waterleliemot
kroosvlindertje
krabbenscheermot
egelskopmot
oranje kruidenmot
parelmoermot

Bactra lancealana/lacteana
Acrobasis advenella
Acrobasis tumidana
Oncocera semirubella
Eudonia pallida
Donacaula forficella
Elophila nymphaeata
Cataclysta lemnata
Parapoynx stratiotata
Nymphula nitidulata
Udea ferrugalis
Pleuroptya ruralis

egelskopmot

Bram Borkent

Tot slot

willen we de gemeente Zwolle bedanken voor het verlenen van toestemming voor het onderzoek. En gaat onze dank uit naar alle enthousiaste bezoekers die hebben meegeholpen!

Silvio Lindhout & Tim ten Have

KNNV/IVN Insectenwerkgroep Zwolle e.o.

'the making of' van de foto van liesgrasboorder

Bram Borkent

Festival de Vecht

tekst en foto's Annet v/d Wal

Op zaterdag 30 augustus hebben de Veldlessen Vechterweerd meegedaan aan Festival de Vecht. In het veld was ook aanwezig, ecoloog Erwin Goutbeek. Hij woont in het gebied en heeft veel kennis en heeft aan bezoekers en ons veel verteld.

Bij ons konden deelnemers waterbeestjes zoeken, een waterfilterproef doen, een geurzakje maken en braakballen pluizen. Dit laatste hoort niet bij onze normale programma maar de braakballen kwamen van de buurman van Ankie, die in zijn schuur een uilenkast heeft en dus uit het gebied.

In de loop van de dag zijn er verschillende mensen langs geweest: echtparen op vakantie en op de fiets, buurtbewoners, een grote groep wandelaars onder leiding van een gids van Greenshoes uit Dalfsen, een fotograaf van een krant en tot slot ook nog Vechtdal TV. En die heeft mij geïnterviewd over Vechterweerd. Er zijn niet veel kinderen geweest. Kennelijk is Vechterweerd toch te ver van de 'bewoonde wereld' om zo even langs te gaan.

Verder hebben we alle bezoekers een douchetimer met een folder van Vitens over waterbesparing gegeven.

paardenbijter

Bijzonder was nog dat we een groot aantal vliegende/zwevende ooievaars hebben gezien.

boerenworkruid met gal

Grote snuittordoder *Cerceris arenaria*

tekst en foto's Peter van Dam

Tot deze zomer heb ik nooit eerder van deze wesp gehoord. Nu is het wel anders. Ik kom dit sierlijke insect bijna overal tegen. Heb je guldenroede in de tuin? Ga er dan eens lekker voor zitten. En wees gerust, het is geen limonadewesp en dus geen steker.

Wie van de veel? Zelden zie je een soort, met meer soortnamen. De grote snuittordoder heet ook snuittorrendoder, grote snuitkeverdoder en gewone knoopwesp. Het is hoe dan ook een graafwesp uit de familie *Cerceris*. Ik noem hem voorlopig grote snuittordoder noemen, omdat dat de eerste naam was die te voorschijn kwam op Waarneming.nl.

Knoopwespen hebben het bekende uiterlijk van limonadewespen, dus zwart met gele strepen. Om te zien wat wespen knoopwespen maakt, moet je hun achterlijf bekijken. Dat bestaat uit 6 ringen bij het vrouwtje en 7 bij het mannetje, alsof ze strak zijn ingesnoerd. Het achterlijf lijkt daardoor slanker en langer. Het vrouwtje heeft gele wangen. Het mannetje heeft aan het einde van zijn antennes lange haren.

vrouwtje grote snuittordoder

ingesnoerd achterlijf

Grote snuittordoders bezoeken graag guldenroede om daar nectar te tanken. De hoeveelheid nectar die een guldenroede in de aanbieding heeft is echter heel gering. De wespen zijn telkens lang aanwezig om er genoeg van 'als brandstof' mee te nemen voor het vliegen en om voedsel te vangen voor hun kroost.

Alleen de vrouwtjes jagen op snuitkevers en bladhaantjes. De mannetjes houden zich daarmee niet bezig. Het is vaak een ingewikkeld schouwspel als het vrouwtje zo'n kever vangt en vervolgens naar de voorraadkamer sleept.

De vrouwtjes zijn iets groter dan de mannetjes. Zij zijn 11 tot 16 mm lang, tegenover de 9 tot 15 mm van de mannetjes. Het is nauwelijks meer dan anderhalve centimeter wesp. De prooidieren zijn vaak even groot. Ze geven zich niet altijd zomaar over. Een prik met de angel beslist de strijd.

grote snuittordoder op guldenroede

mogelijke prooidieren

eikelboorder

gegroeide lapsnuitkever

struiksnuitkever en haantje

De grote snuittordoder graaft een gang van ongeveer 40 cm in zandgrond, recht naar beneden. Hier en daar zijn zijgangen, waarin het voedsel wordt opgeslagen. Per zijgang (cel of kamer) worden 5 tot 12 prooien ondergebracht. Wat een klus! De kleine wesp duwt al het zand naar buiten, waardoor een kleine kegel kan ontstaan rond de opening. Regelmatig is er tegenslag. Een voorbij lopend dier duwt zand terug in de opening en als het regent gebeurt hetzelfde.

Grote snuittordoders kennen aggregaties (samenscholingen) van vele tientallen nestholten per m². Het zijn geen wespen die in staten leven met een koningin. Ze leven allemaal solitair, maar leven vlakbij soortgenoten omdat de grond daar toevallig geschikt is voor veel hollen. In Rusland zijn grote snuittordoders biologische bestrijders tijdens snuitkeverplagen.

Bij de grote snuittordoder hoort een goudwesp, die zich helemaal heeft gespecialiseerd op deze graafwesp: de juweelwesp (*Hedychrum nobile*). Lucian Wester, zoon van Henk, heeft deze goudwesp gefotografeerd bij de Leemkule in Hattem. Henk en ik zijn zo snel mogelijk op pad gegaan. We hebben de gezochte wesp in aardige aantallen gezien en de kogelronde gaatjes van hun hollen in de grond. Veel wespen hebben ons vanuit hun hollen bekeken. Helaas geen fluweelwesp!

fluweelwesp

Maar, waar zijn de holletjes vlakbij onze tuin. Tussen de straatstenen aan de voorkant van ons huis zit een rond gaatje. Zou dat ...? Pas een aantal dagen later is mijn vraag beantwoord: vanuit het gaatje steekt regelmatig een rond kopje met drie gele vlekjes, dat de omgeving in de gaten houdt. Net zoals bij de Leemkule. Ook blijken er meer gaatjes te zijn, wat verder uit elkaar. Succes! Hier wonen de grote snuittorrendoders. Ze zijn voortdurend bezig met het onderhoud van hun nestholten. Ik blijf ze volgen! Wat een rijkdom.

aankomst bij nesthol

op de uitkijk

hol in voeg tussen straatstenen

Vogelcursus 2025-2026

Peter van Dam

In oktober start de nieuwe vogelcursus van de KNNV. Sinds een paar jaar doen we dat al in de maand waarin de voorgaande cursus eindigt. Van oktober tot en met april krijgen we daardoor veel mogelijke vogelsoorten te zien, van herfst tot en met het einde van de lente. De excursies zijn verdeeld over dezelfde periode van het jaar.

De laatste excursie van de vorige cursus vindt ook plaats in oktober. Het aantal waargenomen vogels staat al op 131 en daar komt vast nog een aantal bij.

Het aantal cursusvonden is van 10 naar 11 gegaan. Daarmee schenken we extra aandacht aan de zangvogels. Die tijd is nodig om zoveel mogelijk zangvogels aandacht te schenken. Met die extra avond komen we op tweeënhalve avond over zangvogels.

vuurgoudhaantje

PvD

Al jaren wordt de cursus begeleid door een groot aantal vogelaars met veel ervaring. Ze zijn er niet altijd allemaal, maar meestal toch voldoende om de cursisten op de vogels te wijzen, die ze onderweg tegenkomen. Zo hebben we traditioneel eind mei of begin juni een excursie naar de Sallandse Heuvelrug om nachtzwaluwen te kijken en vooral naar ze te luisteren. Regelmatig komt er dan ook een 'kworrende' houtsnip voorbij (term van Hans Dorrestijn). De roep van deze snip klinkt knorrend. Vandaar?

De cursusavonden zijn altijd op dinsdag, van 19.30 – 21.30 uur, heel soms uitlopend naar 22.00 uur. De excursies worden georganiseerd op de zaterdagmorgen

De kosten van de cursus zijn laag gehouden. Ze bedragen 100 Euro voor leden van KNNV en IVN en 125 Euro voor niet leden. Dat is inclusief ons eigen cursusboek, maar exclusief de excursiekosten. Het boek heeft het A4-formaat en telt inmiddels 176 pagina's en honderden foto's. De pagina hiernaast toont bladzijde 141 uit het cursusboek.

De avonden en vooral excursies bevallen blijkbaar zo goed, dat cursisten vaak meer dan 1 keer deelnemen. Om te voorkomen dat anderen geen kans op deelname hebben, bestaat de regel dat liefhebbers die al twee zijn geweest bij opgave op een reservelijst komen en instromen als er nog ruimte is op de laatste datum van mogelijke inschrijving.

Doe je mee?

Geef je dan op via het emailadres van dit ZNT: zwolsnatuurtijdschrift.2023@gmail.com

De eerste cursusavond begint dinsdag **28 oktober** om 19.30 uur. De inschrijving stopt daarom op zaterdag 18 oktober as.

Cursusdata lesavonden

28 oktober	25
18 november	
16 december	
20 januari	rest 26
27 januari	
10 februari	
17 februari	
10 maart	
17 maart	
24 maart	
31 maart	

6 januari (reserve)
21 en 28 april

excursies

22 november	25
20 december	
31 januari	rest 26
14 februari	
28 februari	
21 maart	
4 april	
18 april	
25 april	
23 mei	
17 oktober	

Autokosten, die worden gemaakt voor het bijwonen van een excursie, worden verrekend met de chauffeur. Ze zijn dus niet inbegrepen bij de cursuskosten.

blauwe reiger

HW

blauwe reiger

PvD

blauwe reiger kleumt (?)

PvD

blauwe reiger vangt woelrat

HW

blauwe reiger zont

PvD

purperreiger

PvD

purperreiger

HW

kwak

PvD

kwak

PvD

kwak

PvD

KNNV-fietstocht Harculo – Windesheim – 30 augustus 2025

Warner Bruins Slot

foto's Warner Bruins Slot en Evert Ruiter

Met 11 personen op pad om de route 'Harculo – Windesheim' die Willem Hurkmans 31 geleden maakte ter gelegenheid van het 90 jarig bestaan van de KNNV nog eens te fietsen. Buienradar voorspelt buien ze gaan gelukkig boven Zwolle langs.

De beschreven ongebruikte spoorrails bij Harculo zijn dat nog steeds. De centrale is verdwenen, er is een proef gedaan om uit IJsselwater drinkwater te maken en er gaat een woonwijk op het terrein van de voormalige centrale komen. Een slechtvalk broedt al jaren in de mast bij Harculo. Later vliegen er twee jonge zeearenden, een paar lepelaars, aalscholvers en een ooievaar over, niet gezien maar ze zijn er wel in de omgeving van de route, de bever, otter en de wolf. Deze soorten waren 31 jaar zeldzaam of verdwenen.

Bij de wandeling op het landgoed Windesheim wel oude bekenden, de witte pauwen, en een bosuil die zich goed liet bekijken. Ook een landgoed dat de laatste jaren is veranderd, meer doorkijkjes, nieuwe bruggen en betere paden.

bosuil

Verder richting Herxen een onbewaakte spoorweg overgang is verdwenen daarom via de dijk. het kan nu nog vanwege de komende dijkverbeteringen zal dat even wat lastiger worden.

Op de dijk bij Herxen een kop koffie met een koek en veel verhalen.

De drukke Wijheseweg overgestoken richting Molenpolder, waar bij de trektelpost vandaag rode wouw, raaf, meer als 10 grote zilverreigers zijn gezien daar zou je elkaar 30 jaar geleden voor hebben gebeld dat gebeurde 2 jaar terug natuurlijk wel voor de slangenarend en recent nog voor de bastaardarend in dit gebied aanwezig waren.

Onderweg bij uitzicht op Windesheim stil gestaan boerderijen en de veranderingen, de oudste van Salland uit 1562, een boerderij waar een paar jaar geleden twee grote schuren met zonnepanelen zijn gebouwd en een boerderij waar nieuwe huizen bij zullen worden gebouwd.

Door Windesheim weer naar de IJsseldijk (Fabrieksweg), er staat weer krabben-scheer en een oude meidoornhaag vol met bessen in de uiterwaarden. Even verder een oude boerderij met leilindes die plaats heeft moeten maken voor een modern huis.

Over het fietspad langs de golfbaan richting Zandhove waar afgelopen 30 jaar ransuil, kerkuil, bosuil en natuurlijk de oehoe zijn gezien ook velduil en steenuil zijn al een keer gemeld.

Na 20 km weer bij het startpunt. Arnold Verhoeven stond onderweg stil bij allerlei veranderingen in het landschap.

De afgelopen 30 jaar is er veel veranderd, soms minder geworden maar zeker ook beter. Misschien wel de meest bijzondere daarvan waren de waarschuwborden tegen de wolf: die waren er dertig jaar geleden beslist nog niet!

Het was een gezellige fietstocht met mooi weer en waar het verleden, het nu en toekomst ter sprake kwamen.

Jubileumfeest IVN

Henriëtte van der Velde

Voor alle IVN-leden: op zaterdagmiddag 25 oktober 2025 vieren we ons Jubileumfeest in de Grote Kerk.

Proef de jubileumtaart, ontmoet andere IVN'ers en geniet van het gevarieerde programma.

Luister naar een paar korte toespraken, waarbij ook jubilarissen worden gehuldigd.

Je hoort alles over de IVN Podwalk Natuursprookjes en daarna komen we in beweging: kies een excursie of workshop.

Kom op tijd terug, want het optreden van The Unstoppables wil je niet missen! Dan is het tijd voor een drankje en een hapje, terwijl je herinneringen ophaalt met oude bekenden en/of kennismakt met nieuwe gezichten.

Tot slot is er voor ieder lid een Jubileumboek!

Vergeet niet om je aan te melden via de link die je in een persoonlijke uitnodiging ontvangt.

De **IVN Podwalk Natuursprookjes** wordt tijdens het jubileumfeest gelanceerd!

De IVN Podwalk Natuursprookjes leidt je door het centrum van Zwolle langs gevelstenen met dieren of planten. Bij elke gevelsteen wordt een natuurverklarend sprookje verteld: bijvoorbeeld waarom kippen niet kunnen vliegen en waarom hanen een rode kam hebben.

De wandeling is 3,5 kilometer lang en duurt een uur.

Je kunt de podwalk (= audiotour) vanaf 25 oktober installeren op je mobiel, dan kun je de route horen en zien. Naast de podwalk verschijnt er ook een papieren versie van de Natuursprookjeswandeling. Beide zijn ontwikkeld door Girbe Buist en mede mogelijk gemaakt door het Kouwelaar Popma Fonds.

The Unstoppables (de zingende boswachter)

Naast een keuze uit excursies en de presentatie van een podwalk staat er ook een vrolijke noot op het programma.

Nico Arkes (boswachter en gitarist) en Jacobien Dijkstra (onderwijskundige, natuurgids en fluitiste) vormen het duo 'The Unstoppables'. Dit duo combineert hun liefde voor het Vechtdal met muziek en natuur.

Laat je in deze voorstelling vol natuurweetjes en bezienswaardigheden betoveren door de akoestische klanken van gitaar en dwarsfluit.

KNNV Afdelingsbestuur

voorzitter **Evert Ruiter**
Cornelis Houtmanstraat 10, 8023 EA Zwolle
e.j.ruiter@planet.nl T 06-10323704

secretaris **Warner Bruins Slot**
Vledderdiep 15, 8032 NN
T 038-4547231
wcb Bruins Slot@home.nl

penningmeester **Elja van Dongen**
Groteweg 89, 8191 JV Wapenveld
eljavandongen@gmail.com T 038-3762696

bestuurslid **Peter van Dam**
Tesjeslaan 37, 8042 HH Zwolle
peter vandam38@yahoo.com T 038-4220912

ZNT Peter van Dam**Ondersteunende functies**

ledenadministratie **Cor Kauw**
Sloetmarke 39, 8016 CJ Zwolle
kauwcor@gmail.nl T 06-29138944

website www.knnv.nl/zwolle
webmaster **Corien Bruins Slot**
webmaster@zwolle.knnv.nl

e-mailadres afdeling
secretaris@zwolle.knnv.nl

postadres **KNNV Afdeling Zwolle**
Vledderdiep 15
8032 NN Zwolle

redactie gezamenlijke nieuwsbrief van KNNV en IVN: Corien Bruins Slot en Ank Mollema
ivnknnvnieuwsbrief@gmail.com

Contributie 2025 KNNV

Lidmaatschap € 37,- incl. toezending Natura
Huisgenootlidmaatschap € 17,-.
Jeugdlidmaatschap (t/m 25 jaar) € 23,- incl. Natura
Regionaal lidmaatschap € 23,-

Gironummer:

IBAN NL38 INGB 0000 9982 42 t.n.v. KNNV Zwolle

Opzeggen lidmaatschap uiterlijk 15 december
voorafgaand aan betreffende kalenderjaar schriftelijk
of per e-mail bij de ledenadministrateur. U ontvangt
binnen 10 dagen een bevestiging. Zo niet, neemt u dan
opnieuw contact op.

IVN Afdelingsbestuur

voorzitter **Berien Bakker**
voorzitter@ivnzwolle.nl

vicevoorzitter **Yvonne van der Heijden**
vicevoorzitter@ivnzwolle.nl

secretaris **Henriëtte van der Velde**
secretaris@ivnzwolle.nl

penningmeester **Jaap van Driezum**
penningmeester@ivnzwolle.nl

bestuurslid **Thea Huisman**
bestuurslid@ivnzwolle.nl

bestuurslid **Ria Colenbrander**
bestuurslid5@ivnzwolle.nl

ZNT René Lesuis**Ondersteunende functies**

ledenadministratie **Henriëtte van der Velde**
ledenadministratie@ivnzwolle.nl

website www.ivnzwolle.nl
webredactie **Sandra Gortemaker/Patrick Kip**
webredactie@ivnzwolle.nl

e-mailadres afdeling
ivn@ivnzwolle.nl

postadres **IVN Zwolle**
Goertjesweg 3
8013 PA Zwolle

Contributie 2025 IVN

Lidmaatschap € 25,- per jaar. U ontvangt dan ook 4x per
jaar het landelijke ledenblad Mens & Natuur. Huisgenoot-
lidmaatschap € 9,-.

Het lidmaatschap wordt aangegaan voor een jaar vanaf
de datum van inschrijving en wordt telkens met een jaar
verlengd tot wederopzegging. Opzeggen minimaal 1
maand vóór de datum van verlenging (deze datum is te
vinden op uw bankafschrift of op te vragen bij de leden-
administratie). De contributie wordt geïnd door het Lan-
delijk Bureau IVN.

'IVN, Instituut voor Natuureducatie en duurzaamheid,
afdeling Zwolle en omstreken' is aangewezen als ANBI
(Algemeen Nut Beogende Instelling). Meer informatie
hierover op www.belastingdienst.nl.

Voor actuele informatie kun je altijd terecht bij de nieuwsbrief van IVN en KNNV.
Ook het archief van de nieuwsbrief is daar te vinden: [Archief Nieuwsbrief - KNNV | Afdeling Zwolle](#)

Zwols Natuur Tijdschrift

Jaargang 32 nummer 3, 2025

Als u het ZNT viermaal per jaar digitaal thuisbezorgd wilt krijgen, kunt u zich aanmelden als lid van de KNNV of het IVN. U ontvangt dan ook maandelijks de gezamenlijke digitale nieuwsbrief van de afdelingen Zwolle van deze verenigingen. Aanmelden gaat via de websites. Voor KNNV Zwolle e.o.: knnv.nl/zwolle (lid worden), voor IVN Zwolle e.o.: ivn.nl/afdeling/zwolle (lid worden). Op deze websites vindt u nieuws over excursies, lezingen en cursussen die door de afdelingen worden georganiseerd. Als lid krijgt u korting op cursuskosten.

Redactie

René Lesuis, Peter van Dam

Redactieadres

e-mail: zwolsnatuurtijdschrift.2023@gmail.com en petervandam38@yahoo.com

Aanleveren van kopij voor het ZNT:

Liefst digitaal zonder opmaak via e-mail aan het redactieadres;
afbeeldingen los in voldoende hoge resolutie.

Niets uit dit nummer mag worden gebruikt voor publicatie zonder uitdrukkelijke toestemming van de redactie, de auteur of de fotograaf.

De redactie van het ZNT aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor schade, voortvloeiend uit het plaatsen van aangeboden foto's, illustraties of teksten waarop het auteursrecht of portretrecht van iemand anders rust.

Het ZNT is het gezamenlijke tijdschrift van IVN en KNNV, beide afdeling Zwolle.

